

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПОЛІТОЛОГІВ

THE STRUCTURE OF THE CONTENT OF ENGLISH PUBLIC SPEECH TEACHING TARGETED FOR FUTURE POLITOLOGISTS

У статті висвітлюється питання щодо структурних компонентів навчання англійського публічного мовлення майбутніх фахівців політичної сфери діяльності. Виходячи із сучасних кваліфікаційних вимог, які ставляться до майбутніх політологів, виявлено професійно орієнтовані знання та вміння, якими повинні володіти студенти, риторичні знання та вміння, на основі яких здійснюється побудова дієвого публічного мовлення, а також англійськомовні лінгвомовленнєві знання та вміння.

Виокремлюємо знання, які є найбільш необхідними в процесі іншомовної професійної діяльності майбутніх політологів, а саме: здобувати та об'єктивно аналізувати політичну, економічну та соціальну інформацію; здійснювати аналіз політичних явищ в Україні та світі; прогнозувати політичні наслідки економічних, соціальних та інших управлінських рішень; здійснювати аналіз й оцінку рішень, постанов органів законодавчої та виконавчої влади; організувати та проводити політичні дискусії, дебати, конференції, передвиборчі кампанії тощо.

Для успішної діяльності майбутній фахівець політологічної сфери має оволодіти низкою таких вербальних умінь:

– на основі знань категоріального апарату політичної теорії аналізувати політичні події та явища, які відбуваються як у нашій країні, так і за кордоном;

– на основі знань основних тенденцій розвитку політичних процесів, теорій і доктрин прогнозувати можливі політичні наслідки економічних, соціальних та інших управлінських рішень;

– виступати з доповідями на політичних конференціях, брати участь у політичних дискусіях, дебатах тощо.

Оскільки стаття присвячена проблемі навчання англійського публічного мовлення, професійні й риторичні знання мають бути реалізовані англійською мовою. Таким чином, логічно вважати, що основою англійськомовного професійного публічного мовлення майбутніх політологів є лінгвомовленнєві знання та вміння, що відповідають професійній діяльності майбутніх фахівців політичної сфери. Реалізація означеного виду професійної діяльності здійснюється на основі відповідних іншомовних мовленнєвих дій.

Ключові слова: зміст навчання, знання, навички, вміння, англійське публічне мовлення, майбутні політологи.

This article is devoted to the structure of the content of English public speech teaching targeted for future politologists. According to the current qualification requirements professionally oriented knowledge and skills of the future politologists have been analyzed. In order to have the necessary impact on the listener, the relevant rhetorical laws should be observed in the process of future politologists' teaching. These laws are the conceptual law of rhetoric, the modeling law of audience, the strategic law of rhetoric, the tactical law of rhetoric.

It should be noted that linguistic knowledge and skills corresponding to the professional activities of the future political specialists are the basis of English professional speech. The implementation of this professional activity is carried out on the basis of relevant foreign language speech activities.

Consequently, the first type of foreign language activity is the selection of material (political, economic, social) from various English language information sources. The second one involves the reading of the selected material in order to get acquainted with the general content of the text and to determine the most important facts of speech. The third type of foreign language activity is the original text reorganization to identify the main idea. The fourth type of activity is the secondary text addition to own prior knowledge of the problem. The fifth type of foreign language activity is the improvement of the created text content by supplementing with rhetorical and stylistic means in order to increase the influence of speech. The sixth foreign language activity involves a preliminary "tutorial" of information that is defined as "training playback of the text". The seventh foreign language activity is the prediction of possible questions and answers. The eighth type of foreign language activity is the oral presentation of the prepared speech.

Thus the structural components of teaching English public speech to future politologists have been elaborated. They are professional knowledge and skills, rhetorical knowledge and skills, linguistic English knowledge and skills.

Key words: content of teaching, knowledge, skills, abilities, English public speech, future politologists.

УДК 378'147+32-027'21
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.2-7>

Москалюк О.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри філології
Одеського національного
морського університету

Ківенко І.О.,
канд. філол. наук,
доцент кафедри філології
Одеського національного
морського університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Політологія займається вивченням такого суспільного явища, як політика. Зацікавленість широких мас населення у здійсненні політичних перетворень зумовлює зростання соціальної активності та ініціативності членів суспільства. У зв'язку з цим зростає необхідність підготовки фахівців найбільш широкого політичного профілю, здатних вирішувати практичні та теоретичні проблеми. Найважливішим засобом вирішення професійних завдань

як теоретичного, так і прикладного характеру є публічне мовлення політологів.

Навчання англійського публічного мовлення майбутніх політологів передбачає проходження певних етапів, спрямованих на формування необхідних професійних іншомовних знань, навичок й умінь. Таким чином, **мета статті** – аналіз структури змісту навчання англійського публічного мовлення майбутніх політичних діячів. Наукове обґрунтування та розробка ефективної методики

передбачає, насамперед, визначення пріоритетних напрямів навчання, тобто його змісту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У методиці навчання іноземних мов зміст освіти є базисною категорією і трактується як сукупність того, що повинен засвоїти студент у процесі навчання для досягнення запланованої мети [2, с. 11]. Щодо виділення компонентів змісту навчання, то аналіз наукової літератури засвідчив неоднотайність поглядів вчених з цього питання.

Згідно результатів наукових досліджень, І. Бім протрактовує поняття «зміст освіти іноземної мови» як діалектичну єдність, що складається із взаємодії навчального матеріалу та процесу навчання. Компонентами змісту навчання при цьому є: 1) зміст навчального предмету; 2) педагогічний процес формування знань, навичок та вмінь [1, с. 280].

Вітчизнянні вчені (О. Бігич, С. Гапонова, С. Ніколаєва, Т. Олійник, О. Петрашук, Н. Склярєнко) визначають наступні компоненти змісту навчання: 1) сфери спілкування, теми, ситуації; 2) мовний, мовленнєвий, країнознавчий та лінгвокраїнознавчий матеріал; 3) знання, навички та вміння [2, с. 42–48].

А. Гембарук, відповідно до Державного стандарту освіти та Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти виділяє: 1) позамовний компонент, який охоплює сфери спілкування (особистісну, публічну, професійну, освітню), теми та ситуації, які визначаються означеними сферами; 2) комунікативний компонент, який складається з мовного, мовленнєвого та соціокультурного навчального матеріалу; 3) процесуальний компонент, який включає в себе форми, методи і засоби навчання [3].

Ґрунтуючись на наукових досягненнях вищезазначених науковців, визначимо та проаналізуємо компоненти змісту навчання англійського публічного мовлення майбутніх політологів з урахуванням сучасних кваліфікаційних вимог, що ставляться до фахівців політичної сфери діяльності.

Важливість професійної підготовки підкреслюється у роботах сучасних дослідників (Н. Кудикіна, О. Пономарьов, О. Романовський, Л. Романенко та інші), які наголошують на тому, що сьогодні існує потреба у фахівцях з високим рівнем професійної культури та глибокими знаннями, завдяки яким вони будуть цілком конкурентоспроможними на сучасному ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Це дає нам підстави стверджувати, що першим компонентом змісту навчання майбутніх політологів англійського публічного мовлення є *професійні знання та вміння*, які опановують студенти у процесі вивчення дисциплін спеціальності «Політологія».

Виходячи із сучасних кваліфікаційних вимог, які ставляться до майбутніх політологів, визначимо

професійно орієнтовані знання та вміння, якими повинні володіти студенти.

Майбутній політолог *повинен знати*: 1) мету вивчення професійних та професійно-орієнтованих дисциплін; 2) загальнополітичні теорії, категоріальний апарат політичної теорії та суміжних наукових дисциплін; 3) історію політичних та правових вчень, сучасний стан політичної теорії в Україні; 4) політичну історію України та зарубіжних країн; 5) методику проведення політологічних досліджень, підготовку та використання матеріалів дослідження на прикладному та науковому рівнях.

У цій статті ми виокремлюємо знання, які є найбільш необхідними у процесі іншомовної професійної діяльності майбутніх політологів, а саме: 1) здобувати та об'єктивно аналізувати політичну, економічну та соціальну інформацію; 2) здійснювати аналіз політичних явищ в Україні та світі; 3) прогнозувати: а) політичні наслідки економічних, соціальних та інших управлінських рішень; б) конфліктні, кризові ситуації в політичному житті України та інших світових держав; 4) здійснювати аналіз і оцінку рішень, постанов органів законодавчої та виконавчої влади, партійних і громадських організацій та їх лідерів; 5) організувати та проводити політичні дискусії, дебати, конференції, передвиборчі кампанії тощо.

З-поміж умінь, якими має оволодіти майбутній фахівець політологічної сфери, визначаємо, що студент повинен *уміти вербально*: 1) на основі знань категоріального апарату політичної теорії, а також політичної історії України та інших держав аналізувати політичні події та явища, що відбуваються як у нашій країні, так і закордоном; 2) на основі знань основних тенденцій розвитку політичних процесів, теорій і доктрин прогнозувати а) можливі політичні наслідки економічних, соціальних та інших управлінських рішень; б) можливі конфліктні, кризові ситуації в політичному житті України та світу і розробляти адекватні рекомендації відносно реакції на них з боку як органів управління, так і рядових членів суспільства; 3) на основі аналізу закономірностей політичного життя суспільства коментувати, надавати власну оцінку рішенням та постановам органів законодавчої та виконавчої влади, партійних і громадських організацій та їх лідерів; 4) виступати з доповідями на політичних конференціях, брати участь у політичних диспутах, дебатах, дискусіях, передвиборчих кампаніях тощо.

Продемонструємо реалізацію цих знань на прикладі політичного огляду, підготовленого старшим науковим співробітником Королівського інституту міжнародних відносин у Лондоні, доктором Клер Спенсер.

Аналізуючи причини та можливі наслідки терористичного акту, який було здійснено у Тунісі 26 червня 2015 року, політолог пов'язує його зі

складною економічною ситуацією в країні: *“The rate of graduate unemployment is higher in Tunisia than anywhere else in North Africa, and it is in part the economic precariousness of life that makes many young people there susceptible to jihadism. Last week Rezgui, a 24-year-old student from the farming town of Gaafour, unleashed a hail of bullets that killed 38 people in the resort of Port El Kantaoui, among them more Britons than have perished in any other terrorist attack in the past decade...”*

Reforms intended to tackle Tunisia's economic disparities have stalled. Local officials struggling to put social and employment initiatives in place in their own areas control only four per cent of municipal budgets allocated for these purposes from central state budgets. Eighteen of the country's 246 municipalities between them received more than half of the money the government sends to local councils in 2013; most of the spoils went to already-affluent coastal cities and their surrounding townships” [8].

Наведений вище уривок політичного огляду відзначається високою інформаційною насиченістю, яка створюється за допомогою: 1) професійної суспільно-політичної та політичної лексики (*unemployment, the economic precariousness, jihadism, terrorist attack, local officials, social and employment initiatives, municipal budgets, central state budgets, municipalities, local councils*); 2) глибоких знань автора огляду особливостей економічної та соціально-політичної ситуації в країнах Північної Африки та Близького Сходу, що дозволяє політологу не тільки ретельно проаналізувати означену політичну подію, але й спрогнозувати її можливі політичні наслідки як для самої країни, так і для країн Близького Сходу та Європи.

Отже, за допомогою професійно-орієнтованих знань і вмінь майбутній політолог здатний надати своєму публічному виступу інформаційну насиченість. Для того, щоб публічне повідомлення здійснювало необхідний вплив на слухача, у процесі його формування слід дотримуватись відповідних риторичних законів.

Концептуальний закон риторики передбачає наявність у мовця здатності аналізувати й систематизувати знання про предмет спілкування. За допомогою даного закону той, хто говорить, «вчиться передбачати наслідки своїх дій, визначати мету своєї діяльності, виділяти в ній головне і другорядне» [4, с. 80]. Концептуальний закон є базовим для першого розділу риторики – *інвенції* – і потребує створення концепції (лат. *conceptio* – сприйняття), яка визначається як «система поглядів, розуміння певних явищ, процесів, набір доказів при побудові наукової теорії» [4, с. 92].

Закон моделювання аудиторії, «передбачає вивчення тих, на кого спрямоване здійснення задуму» [4]. Значимість слухача у процесі побудови та реалізації висловлювання підкреслювали

ще древні оратори, які найчастіше були й видатними громадськими та політичними діячами. Платон вважав, що характер слухача безпосередньо визначає вибір виду мовлення, бо «...сила мовлення полягає у впливі на душу, тому, хто збирається стати оратором, необхідно знати, скільки видів має душа <...> Коли це належним чином визначено, тоді встановлюється, що є стільки-то і стільки-то видів промов і кожна з них відповідає такій» [4, с. 289-299].

Стратегічний закон риторики передбачає побудову програми впливу на слухача. Даний закон ґрунтується на концептуальному законі й законі моделювання аудиторії. Стратегія розробляється для реалізації концепції, тому залежить від її змісту і завдань.

Тактичний закон риторики полягає в конкретизації дій для подальшої реалізації стратегії. Основою даного етапу промови є аргументація, яка визначається як логічне обґрунтування «шляхом наведення доказу, прямого переконання та переконання у протилежному» і належить до основної частини розділу риторики – *диспозиції* [6, с. 99].

Дотримання цих риторичних законів передбачає наявність у мовця достатнього рівня риторичної компетентності, що розглядалася як сукупність таких знань, умінь і якостей особистості, які визначають її здатність до успішної мовленнєвої взаємодії.

З точки зору цього напрямку, комунікація трактується як етична категорія, учасники якої є рівноцінними суб'єктами в досягненні взаєморозуміння у всіх видах людської діяльності. Реалізація цього завдання передбачає наявність риторичних знань у більшості членів суспільства, завдяки чому учасники спілкування у процесі мовленнєвої взаємодії здатні привести суспільство до гармонії.

Слід відзначити, в публічному мовленні також наявність суспільно-політичної та політичної лексики, за допомогою якої публічна промова набуває певної інформативності. При цьому вибір означеної лексики, очевидно, здійснювався з урахуванням закону моделювання аудиторії, оскільки лексичні одиниці, які використовує мовець, не є суто специфічними професійними термінами, – це поняття, зрозумілі широкому колу слухачів (*alliance, immigrants, world's most advanced economies, dictatorships, democracies, global middle class, human rights, regimes*). Даний факт засвідчує прагнення оратора встановити контакт зі слухачами.

Контакт з аудиторією також налагоджується: 1) шляхом використання мовцем відповідних мовленнєвих формул звертання (*Hello, Brisbane! It's good to be back in Australia.*); 2) висловленням автором свого захоплення країною слухачів (*I love Australia – I really do*). Зважаючи на те, що його слухачі є переважно австралійцями, даний

прийом допомагає оратору практично з перших речень промови заволодіти увагою своєї аудиторії, що засвідчує володіння відповідними риторичними законами.

Публічна промова є вдало структурованою, якщо автор розташовує сильні аргументи в середині повідомлення (*But what is also true, is that alongside this dynamism, there are genuine dangers that can undermine progress. And we can't look at those problems through rose-tinted glasses. North Korea's nuclear and missile programs – that's a problem. Disputes over territory, remote islands and rocky shoals that threaten to spiral into confrontation*), будуючи так звану «пірамідальну модель впливу».

Слід використовувати різноманітні мовленнєві засоби виразності, наприклад:

– епітети (*the extraordinary alliance; an incredible commonality; extreme poverty*);

– метафори (*we can't look at those problems through rose-tinted glasses*);

– стилістичну інверсію (*Never in the history of humanity have people lived longer, are they more likely to be healthy...*);

– риторичні запитання (*Do we move towards further integration, more justice, more peace? Or do we move towards disorder and conflict?*).

Отже, аналіз тексту промови доводить, що мовець досконало володіє риторичними знаннями та вміннями, за допомогою яких йому вдається реалізовувати задум-концепцію.

Таким чином, наступним компонентом змісту навчання англійського публічного мовлення майбутніх політологів будемо вважати *риторичні знання та вміння*.

Оскільки стаття присвячена проблемі навчання англійського публічного мовлення, вищезазначені професійні й риторичні знання мають бути реалізовані англійською мовою. Логічно вважати, що основою англомовного професійного публічного мовлення майбутніх політологів є лінгвомовленнєві знання та вміння, що відповідають професійній діяльності майбутніх фахівців політичної сфери. Реалізація означеного виду професійної діяльності здійснюється на основі відповідних іншомовних мовленнєвих дій:

1. *Першим видом іншомовної мовленнєвої дії* є відбір матеріалу з обраної мовцем тематики (політичної, економічної, соціальної) з різних англомовних інформаційних джерел: фахової літератури, інтернетресурсів, газетних та журнальних статей тощо. Даний вид мовленнєвої діяльності реалізується за допомогою знань засобів зв'язку різнотипної інформації в когерентний зв'язний текст та відповідних умінь створювати на її основі первинний текст.

2. *Другий вид іншомовної мовленнєвої дії* передбачає переглядове читання дібраного матеріалу з метою ознайомлення із загальним змістом

тексту та визначення найважливіших для майбутньої промови фактів. У процесі читання відбувається семантизація незнайомих мовних явищ за допомогою: 1) прямого перекладу з використанням двомовних словників; 2) контексту, правил словотворення на основі власного мовного досвіду (мовна та контекстуальна здогадка) [7]. Основою реалізації зазначеного виду іншомовної мовленнєвої діяльності є знання засобів відбору із англомовних інформаційних джерел тематичної (політичної, соціальної, економічної) інформації та відповідних умінь мовної та контекстуальної здогадки змісту автентичного матеріалу.

3. *Третій вид іншомовної мовленнєвої дії* – це переробка оригінального тексту з метою його скорочення (компресії) шляхом визначення головної ідеї та видалення другорядної інформації. Створений таким чином «вторинний текст» має тезисний характер і характеризується термінологічною насиченістю та використанням компактних граматичних конструкцій.

Даний вид мовленнєвої діяльності реалізується на основі знань засобів семантичної трансформації первинного тексту та відповідних умінь створювати вторинний текст.

4. *Четвертий вид іншомовної мовленнєвої дії* – доповнення вторинного тексту власними попередніми знаннями з проблеми, що розглядається, з метою її аналізу та прогнозування на її основі можливих соціально-політичних (економічних) наслідків. Реалізація четвертого виду іншомовної мовленнєвої діяльності здійснюється за допомогою знань широкого кола питань фахової інформації, що зумовлюють розвиток умінь її аналітичного осмислення.

5. *П'ятий вид іншомовної мовленнєвої дії* – удосконалення змісту створеного тексту шляхом доповнення його риторичними та стилістичними засобами з метою посилення впливовості мовлення. Даний вид діяльності здійснюється на основі знань сутності основних риторичних та стилістичних виразних засобів, характерних для публічного мовлення та умінь використовувати означені засоби у процесі продукування власних висловлювань.

6. *Шостий вид іншомовної мовленнєвої дії* передбачає попередній «навчальний виклад» інформації, який визначають як «тренувальне відтворення тексту самому собі чи довіреним особам, які можуть не тільки виправити помилки, а й підказати способи його вдосконалення» [5, с. 132]. Даний вид мовленнєвої діяльності здійснюється на основі знань засобів запам'ятовування англомовної фахової інформації та умінь її навчального викладу у повному обсязі.

7. *Сьомий вид іншомовної мовленнєвої дії* полягає у прогнозуванні можливих питань слухачів і відповідей на них та базується на знаннях різ-

них підходів та трактувань відповідної політичної (соціальної, економічної) події (рішення) та відповідних умінь програмувати можливі запитання.

8. *Восьмим видом іншомовної мовленнєвої дії* є усний виклад підготовленого презентаційного мовлення, що уможливує: 1) глибоке знання створеного тексту публічної промови; 2) навички англійського публічного мовлення майбутніх політологів.

Таким чином, третім компонентом структури змісту навчання англійського публічного мовлення майбутніх політологів будемо вважати *англомовні лінгвомовленнєві знання та вміння*.

Висновки з проведеного дослідження.

Враховуючи викладений матеріал, було визначено наступні структурні компоненти англійського публічного мовлення майбутніх політологів:

1) професійні знання та вміння, які визначаються відповідно до кваліфікаційних вимог до майбутніх спеціалістів з політології;

2) риторичні знання та вміння, на основі яких здійснюється побудова дієвого публічного мовлення;

3) англомовні лінгвомовленнєві знання та вміння.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бим И. Подход к проблеме упражнений с позиции иерархии целей и задач. Общая методика обучения иностранных языков: хрестоматия ; сост. А. Леонтьев. Москва : Русский язык, 1991. С. 99–111.

2. Николаева С. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.

3. Скляренко Н. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь. *Іноземні мови*. 1999. С. 3-7.

4. Таранов П. Искусство риторики : универсальное пособие для умения говорить красиво и убедительно. Симферополь, 2001. 576 с.

5. Чистякова И. Русский риторический идеал : *Гуманитарные исследования*. 2012. № 2. С. 132.

6. Шапочкин Д. Политический дискурс: Когнитивный аспект : монографія. Тюмень : Издательство Тюменского государственного университета, 2012. 260 с.

7. Cliches for Political Candidates and how to give a speech. URL: <http://www.sportscliche.com/politics/election> (дата звернення: 28.04.2019).

8. Types of Presentations and how to communicate successfully. URL: http://www.cypressmedia.net/articles/article/25/types_of_presentation (дата звернення: 28.04.2019).